

CONTRIBUȚII LA ECOLOGIA UMANITĂȚII MEMBRUL CORESPONDENT AL AȘM ION DEDIU LA 85 DE ANI

Născut la 24 iunie 1934, în satul Rediu Mare, jud. Soroca, azi rn. Dondușeni.

Biolog, domeniul științific: biologia generală, ecologie, zoologie, protecția mediului, hidrobiologie, ecologia politică.

Doctor habilitat în științe biologice (1978), profesor universitar (1981). Membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (1992).

La 24 iunie 2019 se împlinesc 85 de ani de la naștere și 62 de ani de activitate științifică, pedagogică și publică a doctorului habilitat în științe biologice, profesorului universitar, membrului corespondent al Academiei de Științe a Moldovei Ion Dediu, membru titular (academician) al mai multor academii din lume: Academia Internațională de Cosmonautică (Moscova), Academia Internațională de Ecologie și Securitatea Vieții (Sankt Petersburg), Academia de Științe din New York (SUA), Academia Ecologică din Ucraina (Kiev), Academia de Științe ale Naturii din Rusia (Moscova), Academia Balcanică de Științe, Noua Cultură și Dezvoltare Durabilă (Sofia, Bulgaria), Academia Ecologică din România (Iași), Academia Oamenilor de Științe din România (președinte al filialei din Republica Moldova), Academia Internațională a Personalului (UE/UNESCO), Academia Națională de Științe Ecologice din Republica Moldova (președinte fondator) etc. Este Doctor Honoris Causa al diferitelor universități și academii în lume ș. a.; laureat al Academiei Române, Academiei Oamenilor de Știință din România, al Premiului Național al Republicii Moldova ș. a. I s-a conferit „Ordinul Republicii”, Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Comandor al României, alte distincții oficiale din țară și străinătate. În prezent este Director onorific viager al Institutului de Ecologie și Geografie al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova.

Ion Ilie Dediu s-a născut la 24 iunie 1934, în satul Rediu Mare, județul Soroca, într-o familie de țărani români răzeși. A absolvit Facultatea de Biologie-Pedologie a Universității de Stat din Chișinău în 1957, aspirantura la Universitatea de Stat „M.V. Lomonosov”

din Moscova, postdoctorantura la Institutul de Zoologie al Academiei de Științe a URSS din Leningrad în 1978.

În perioada 1957–1971 a lucrat la Academia de Științe a Republicii Moldova; 1971–1996 la Universitatea de Stat din Chișinău; 1990–1994 la Departamentul de Stat pentru Protecția Mediului și Resursele Naturale (în calitate de director general cu rang de ministru); 1994–2001 – deputat în Parlamentul Republicii Moldova (președinte al Comisiei pentru agricultură, mediu și dezvoltare rurală).

Ion Dediu a desfășurat o activitate științifică prodigioasă consacrată delimitării, argumentării și recunoașterii de noi regiuni ecozoogeografice: Regiunea Circum Mediteraneană Dulcicolă, Regiunea Ponto-Caspică salmastro-dulcicolă; elaborării, argumentării și promovării concepției „Ecogeografia apelor continentale”. A descoperit și formulat „Principiul excluderii reciproce a complecșilor biotici acvatici”, a fondat noi direcții în știință: „Zoogeografia ecologică a apelor continentale”, „Ecotoxicologie acvatică”, „Ecologie politică”.

Având în spatele său o experiență de cercetare și de muncă universitară de peste 60 de ani, profesorul universitar Ion Dediu are circa 800 de publicații. Este autor, coautor sau coordonator științific la un șir de lucrări: *Amfipodî i mizidî basseinov rek Dnestra i Pruta*, Moscova: Nauka, 1967; *Mșanchi, molliuschi, clenistonoghii*, Chișinău: Știința, 1984; *Ecologhiceschii Enciclopedeschii Slovare*, Chișinău: Editura Enciclopedică RSSM, 1989; *Național Environment Action Plan of the Republic of Moldova*, Washington-Chișinău, 1995; *Cartea Roșie a Republicii Moldova*, ed. II, Chișinău:

Știința, 2001; *Ecologie și Protecția Mediului*, Chișinău: Editura Universității Agrare, 2002 etc. (în total peste 30).

Membrul corespondent Ion Dediu a căutat să dea răspuns la cele mai complexe întrebări ale ecologiei teoretice contemporane, elaborând un studiu de excepție cu genericul „Ecologie Teoretică”, eşalonat (în total pe 1531 pagini), în 5 volume (*Introducere în Ecologie* (2006), *Ecologia populațiilor* (2007), *Ecologie sistemică* (2007), *Bioferologie* (2007), *Tratat de Ecologie Teoretică* (2007), Chișinău: Poenix). Acest studiu fundamental și original de sinteză la zi a ecologiei moderne a fost apreciat la înalta-i valoare de comunitatea științifică internațională. Pentru prima dată savantul Ion Dediu a efectuat o analiză integrală a istoriei și dezvoltării științelor naturii în lume, inclusiv în România și Republica Moldova, sub aspect naturalist și ecologic. Lucrarea oferă și o amplă abordare filosofică a științelor naturii, astfel că este adresată inclusiv profesorilor și doctoranzilor la seminarele din cadrul disciplinei Filosofie. Acest studiu de excepție în 5 volume conține gândurile și zbulciumul creativ al savantului de o viață, plină de vervă științifică, intelectuală și spirituală. De remarcat numărul enorm de surse bibliografice – peste 800 fiecare volum –, analizate și generalizate de autor, dovadă a cunoștințelor sale enciclopedice. Reiterăm în acest context că acad. I. Dediu a elaborat *Dicționarul Enciclopedic Ecologic*, în limba rusă (1989), *Enciclopedie de Ecologie* în limba română (2010) și *Enciclopedie de Ecologie* în limba rusă (2019).

Un aport important îl are membrul corespondent al AȘM Ion Dediu în activitatea didactică: în anii 1971–1994 a fost decan, șef de catedră, profesor la Facultatea Biologie și Pedologie a USM, unde a fondat Catedra Interuniversitară de Ecologie și Protecția Mediului.

În 1990 a înființat Institutul Național de Ecologie, fiind pe parcursul mai multor ani directorul acestuia. În 2007, în cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova a constituit încă un centru științific important – Institutul de Cercetări pentru Mediu și Dezvoltare Durabilă. Este unul dintre fondatorii Partidului Ecologist „Alianța Verde” din Moldova. Cofondator a trei reviste științifice: „Mediul înconjurător” (România), „Mediul Ambient” (Republica Moldova), „Noosfera” (fondator, Republica Moldova).

Din 1991 până în 2001 a condus delegația oficială permanentă a Republicii Moldova în Comitetul Programului Complex de Mediu al Bazinului fluviului Dunărea (Viena, Austria).

Din 1994 până în 2001 a fost Membru al Adunării Parlamentare pentru Cooperarea Economică la Marea Neagră, exercitând funcțiile de șef al Delegației Naționale Permanente a Parlamentului Republicii Moldova, președinte al Comisiei Economice Comerciale și de Mediu, precum și de trezorier.

A participat oficial (1991, 1995, 1998) la primele trei Conferințe Paneuropene ale Miniștrilor Mediului (Dobriș, Cehoslovacia; Sofia, Bulgaria; Arhus, Danemarca). În 1992 (4–11 iunie) a participat în calitate de ministru al Mediului la Conferința ONU „Mediu și Dezvoltare” de la Rio de Janeiro, Brazilia, unde a semnat, din partea Republicii Moldova, Convențiile și documentele de importanță crucială pentru umanitate.

Profesorul universitar Ion Dediu participă cu dăruire de sine la pregătirea tinerilor specialiști. A fost conducător științific a peste 30 de doctori (inclusiv habilitați) în științe biologice și a unui mare număr (peste 300) de licențiați în ecologie. Personalitate polivalentă, este un generator de lumină intelectuală, de idei științifice. În pofida multiplelor funcții administrative și manageriale, a muncit și continuă să trudească pe ogorul științei, ca prioritate a vieții sale.

Îmbinând activitatea științifică cu cea managerială și pedagogică, savantul Ion Dediu a fost coordonator științific și coautor al majorității Strategiilor naționale pentru Protecția Mediului, Agricultură ecologică (organică), Dezvoltarea Durabilă, „Cartea Roșie”, Conservarea biodiversității, Combaterea aridizării, Protecția stratului de ozon etc.

Sunt considerabile contribuțiile sale la fondarea, consolidarea și fortificarea serviciului ecologic național în funcțiile publice pe care le-a ocupat, de ministru al Mediului (1990–1994) și deputat al Parlamentului Republicii Moldova (președinte al Comisiei pentru agricultură, mediu și dezvoltare rurală) (1994–2001).

Colectivul Institutului de Ecologie și Geografie cu mare dragoste și respect profund îl felicită cordial pe membrul corespondent Ion Dediu, dorindu-i multă sănătate, mulți ani fericiți și plini de spirit creator!

M. c. Maria NEDEALCOV

Dr., conf. cercet. Vasile STEGĂRESCU

Dr. Petru BUNDUC

Acad. Andrei URSU

Dr. hab., conf. cercet. Constantin BULIMAGA

Dr., conf. cercet. Anatol TĂRIȚĂ

Dr., conf. univ. Iurie BEJAN

Dr., conf. cercet. Ghennadi SÎRODOEV

Dr., conf. univ. Petru BACAL

Dr., conf. cercet. Valentin RĂILEANU

Dr., conf. cercet. Ala DONICĂ